

Sekce správy a řízení organizací MO
Odbor pro válečné veterány
náměstí Svobody 471, Praha 6, PSČ 160 01, datová schránka hjyaavk

Schvaluji
plk. gšt. PhDr. Eduard STEHLÍK, Ph.D., MBA
ředitel

Praha 30 . července 2019

METODICKÁ POMŮCKA

**RODINNÉ VÁLEČNÉ HROBY A PIETNÍ MÍSTA NA
POHŘEBIŠTÍCH**

Tato metodická pomůcka je určena pracovníkům krajských a obecních úřadů, pověřeným koordinováním péče o válečné hroby nebo vedením evidence válečných hrobů, a provozovatelům pohřebišť, na kterých se nacházejí válečné hroby.

Zpracovali:
Ing. Imrich Vetrák
Mgr. Lenka Papírníková

PRAHA 2019

1. Pojem a druhy válečných hrobů

Pojem **válečný hrob** je definován zákonem č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o válečných hrobech“).

§ 2

Vymezení pojmů

(1) Válečným hrobem je pro účely tohoto zákona místo, kde jsou pohřbeny ostatky osob, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, anebo ostatky osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války. Válečným hrobem může být hrob jednotlivce, hrob hromadný nebo osárium, včetně náhrobků a ostatního hrobového zařízení. Válečným hrobem je rovněž evidované místo s nevyzvednutými ostatky osob zemřelých v souvislosti s válečnou událostí, anebo jiný objekt, který je za válečný hrob považován v souladu s mezinárodní smlouvou, jíž je Česká republika vázána.

(2) Válečným hrobem je pro účely tohoto zákona i pietní místo, kterým se rozumí pamětní deska, pomník, památník nebo obdobný symbol připomínající válečné události a oběti, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, anebo oběti osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války.

V praxi lze však válečné hroby na pohřebištích rozlišit do více kategorií:

- a) válečné hroby
- b) rodinné válečné hroby
- c) pietní místa (pietní místa na pohřebišti) včetně kenotafů
- d) pietní místa – hrobová zařízení

Rodinný válečný hrob

Rodinným válečným hrobem je válečný hrob s ostatky podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona o válečných hrobech, do kterého byly kromě ostatků osob uvedených v § 2 zákona uloženy i ostatky dalších osob (zpravidla osob v příbuzenském vztahu), které nesplňují výše uvedené ustanovení zákona o válečných hrobech.

Do tohoto válečného hrobu lze pohřbívat pozůstatky či ukládat zpopelněné ostatky dalších osob nenaplňujících ustanovení § 2 odst. 1 zákona o válečných hrobech pouze s písemným souhlasem Ministerstva obrany na základě předchozí písemné žádosti vlastníka nebo, pokud není znám, vlastníka nemovitosti, na které je válečný hrob umístěn, jak je stanoveno v § 3 odst. 2 zákona o válečných hrobech. Po předběžném dohovoru s odpovědným pracovníkem Ministerstva obrany lze o tento písemný souhlas požádat i dodatečně. V případě nedodržení výše uvedeného postupu se fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba dopustí přestupku, za který lze uložit pokutu do výše 100 000 Kč¹⁾.

Uložení urny s ostatky osob pohřbených zpopelněním v krematoriu dle § 2 písm. e) zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁾ Podle § 5 odst. 2 písm. c) zákona o válečných hrobech.

(dále jen „zákon o pohřebnictví“) na místo či do schránky k tomuto účelu zřízené v/na hrobovém zařízení válečného hrobu není jinou změnou válečného hrobu a písemný souhlas Ministerstva obrany se k tomuto účelu nevyžaduje.

Pietní místo na pohřebišti

Pietním místem na pohřebišti je zejména pamětní deska, pomník, památník nebo obdobný symbol připomínající válečné události a jejich oběti ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o válečných hrobech, které se nachází mimo hrobové místo. Péče o takové pietní místo se řídí ustanoveními zákona o válečných hrobech.

Pietní místo – hrobové zařízení

Pietní místo – hrobové zařízení je zpravidla pamětní deska, pomník, památník nebo obdobný symbol, který je součástí hrobového zařízení nebo samo o sobě tvoří hrobové zařízení hrobového místa, jež není válečným hrobem podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona o válečných hrobech. Kromě seznamu pohřbených osob v hrobovém místě je na takovém pietním místě – hrobovém zařízení zpravidla připomenuta památka padlého/padlých, jehož/jejichž ostatky nemohly být převezeny a pohřbeny v tomto hrobě.

Pohřbení dalších osob či exhumace ostatků z hrobových míst, na nichž jsou umístěna pietní místa – hrobová zařízení, nepodléhá zákonné úpravě válečných hrobů, tedy ani souhlasu Ministerstva obrany či právu na bezplatné užívání hrobového místa na neomezenou dobu. Režim těchto hrobových míst se řídí zákonem o pohřebnictví a řádem konkrétního pohřebiště.

V případě pohřbení další osoby do tohoto hrobového místa je možné na pietní místo – hrobové zařízení bez předchozího souhlasu Ministerstva obrany doplnit údaje o pohřbené osobě pouze za předpokladu, že se nezmění parametry (rozměr, druh použitého materiálu apod.) a charakter pietního místa – hrobového zařízení. Pietní místo – hrobové zařízení musí i po takové úpravě zůstat v poznatelném stavu.

Kenotaf

Kenotaf je symbolický náhrobek zřizovaný pro zemřelého, jehož ostatky jsou pohřbeny na jiném či neznámém místě.

Pokud pro hrobové místo, na němž je umístěn válečný hrob - kenotaf či jiný pietní symbol podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o válečných hrobech, není uzavřena platná nájemní smlouva či po odstoupení provozovatele od této smlouvy²⁾ nebo po skončení sjednané doby³⁾ si vlastník nepřevzme svůj majetek (kenotaf či jiný výše definovaný pietní symbol), stává se vlastníkem podle § 1045 odst. 1 ve spojení s § 1050 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, po uplynutí stanovených lhůt provozovatel pohřebiště.

Provozovatel pohřebiště pak může na takové hrobové místo uzavřít novou smlouvu, jejímž předmětem bude i kenotaf či jiné pietní symboly umístěné na příslušném hrobovém místě. V případě potřeby zrušení či přemístění takového kenotafu či pietního místa je postupováno v souladu s ustanovením § 3 odst. 2 zákona o válečných hrobech.

²⁾ Ustanovení § 25 odst. 6 zákona o pohřebnictví.

³⁾ Ustanovení § 25 odst. 7 zákona o pohřebnictví.

Tato metodika se nezabývá odlišnostmi válečných hrobů – hrobek vyplývajícími z jejich právní podstaty jakožto nemovitých věcí.

2. Režim hrobových míst

Režim hrobových míst, na kterých jsou sice umístěna pietní místa – hrobová zařízení, nicméně samotná hrobová místa válečnými hroby podle zákona o válečných hrobech nejsou, podléhá zákonu o pohřbnictví, tj. k jejich změně se nevyžaduje souhlas Ministerstva obrany.

V případech, kdy pro hrobové místo s kenotafem či jiným pietním symbolem, který je dle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o válečných hrobech považován za válečný hrob, není uzavřena platná smlouva⁴⁾, postupuje se podle ustanovení § 25 odst. 6, 7 zákona o pohřbnictví, ustanovení § 1045 odst. 1 a § 1050 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Vlastnictví takového hrobového zařízení přechází na provozovatele pohřebiště. Pietní místo lze poté postupem podle § 3 odst. 2 zákona o válečných hrobech přemístit na jiné vhodné a důstojné místo.

3. Uživací právo k válečným hrobům

Uživací právo k válečným hrobům se dle ustanovení § 29 odst. 6 zákona o pohřbnictví poskytuje bezplatně a na neomezenou dobu. Z praktického hlediska a s ohledem na ustanovení § 19 odst. 2 písm. a) zákona o pohřbnictví, které zakotvuje rovnost podmínek při sjednání nájmu hrobových míst pro všechny osoby, je vhodné uzavírat smlouvy k hrobovým místům, které jsou válečnými hroby, na dobu obvyklou v místě pohřebiště za dodržení ustanovení § 25 odst. 2, 3 zákona o pohřbnictví, nikoli tedy na neomezenou dobu.

Po uplynutí sjednané doby se uzavře nová smlouva nebo se stávající smlouva dodatkem prodlouží. Zabrání se tak případným situacím, kdy by nájemce (uživatel hrobového místa) na dobu neurčitou zemřel a provozovatel pohřebiště by o této události a případných právních nástupcích⁵⁾ po této osobě nezískal žádné informace. Případní právní nástupci nájemce (uživatele) nadále mají právo užívat válečný hrob bezplatně.

Z této smlouvy však musí být patrné, že se jedná o užívání válečného hrobu za podmínek uvedených v § 29 odst. 6 zákona o pohřbnictví. Pokud stávající smlouva (nájemní smlouva) neobsahuje informaci, že se jedná o válečný hrob, provozovatel pohřebiště neprodleně vyzve nájemce (uživatele) k uzavření nové smlouvy, která bude tyto údaje obsahovat.

⁴⁾ Při využití ustanovení § 2225 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – „Při odevzdání věci si nájemce oddělí a vezme vše, co do věci vložil nebo na ni vnesl vlastním nákladem, je-li to možné a nezhorší-li se tím podstata věci nebo neztíží-li se tím nepřiměřeně její užívání.“

⁵⁾ Ustanovení § 25 odst. 5 zákona o pohřbnictví – „Právo nájmu hrobového místa přechází na osobu, kterou nájemce určil, popřípadě na svěrenský fond určený nájemcem. Je-li nájemcem fyzická osoba a není-li přechod nájmu na určenou osobu možný, anebo neurčil-li nájemce nikoho, přechází právo nájmu na jeho manžela, není-li ho, na jeho děti, není-li jich, na jeho rodiče, není-li jich, na jeho sourozence; nežijí-li, pak na jejich děti. Není-li přechod práva nájmu na žádnou z těchto osob možný, přechází právo nájmu na dědice zemřelého. Osoba, na niž právo přešlo, je povinna sdělit provozovateli pohřebiště bez zbytečného odkladu údaje potřebné pro vedení evidence veřejného pohřebiště; to platí i pro správce svěrenského fondu.“

Rozsah bezplatného užívacího práva vychází z platného Řádu veřejného pohřebiště (§ 19 zákona o pohřebnictví).

4. Označení válečného hrobu

Válečný hrob musí být udržován v poznatelném stavu – musí být udržován v takovém stavu nebo označen takovým způsobem, z něž bude patrné, že se jedná o válečný hrob podle zákona o válečných hrobech.

Základním označením válečného hrobu je text na hrobovém zařízení, ze kterého je zřejmé, že v tomto hrobovém místě jsou pohřbeny ostatky osob(y), které naplňují ustanovení § 2 odst. 1 zákona o válečných hrobech.

V případě, že text na hrobovém zařízení nenaplnuje požadavky poznatelnosti válečného hrobu a nájemce (uživatel hrobového místa) po výzvě provozovatele pohřebiště nezjedná nápravu formou opravy, úpravy či doplnění hrobového zařízení⁶⁾, provozovatel pohřebiště (vlastník válečného hrobu) na válečný hrob – hrobové místo či do jeho těsné blízkosti (pokud je na celé ploše hrobového místa umístěno hrobové zařízení, které je majetkem nájemce, uživatele hrobového místa) umístí doplňující označení obsahující text „Válečný hrob“ spolu s informací, ze které bude patrné, že v tomto hrobovém místě jsou pohřbeny ostatky osob(y) naplňující ustanovení § 2 odst. 1 zákona o válečných hrobech.

Tvar, rozměry, způsob umístění na válečném hrobu a materiál, ze kterého bude označení zhotoveno, se zvolí s ohledem na celkový charakter pohřebiště a samotného rodinného válečného hrobu.

Označení válečného hrobu, jakožto součást výkonu péče o válečné hroby zabezpečuje vlastník válečného hrobu, a pokud není znám, vlastník nemovitosti, na které je válečný hrob umístěn⁷⁾. V praxi tedy bude za dostatečně označený válečný hrob „pietní místo – hrobové zařízení“ odpovídat vlastník tohoto hrobového zařízení (pamětní desky, pomníku, památníku, atd.), tj. nájemce hrobového místa. V ostatních případech řádné označení zabezpečuje vlastník hrobových míst, provozovatel pohřebiště⁴⁾.

Obdobně se postupuje v případě odstranění či neexistence původního hrobového zařízení válečného hrobu (hrobového místa), kdy vlastník hrobového místa umístí na tomto místě označení obsahující informaci o tom, že se jedná o válečný hrob a známé údaje o osobě/osobách, jejíž/jejichž ostatky jsou na tomto místě pohřbeny.

Pokud výše specifikovaná povinná osoba nezabezpečí dostatečné označení válečného hrobu, dopouští se tím přestupku podle § 5 odst. 1 písm. b) zákona o válečných hrobech, za který lze uložit pokutu až do výše 50 000 Kč.

⁶⁾ Ustanovení § 25 odst. 4 zákona o pohřebnictví – „Nájemce je povinen vlastním nákladem zajišťovat údržbu pronajatého hrobového místa v rozsahu stanoveném smlouvou o nájmu a oznamovat provozovateli pohřebiště veškeré změny údajů potřebných pro vedení evidence veřejného pohřebiště.“

⁷⁾ Ustanovení § 2 odst. 4, 5, § 3 odst. 1 zákona o válečných hrobech.

5. Centrální evidence válečných hrobů

Do Centrální evidence válečných hrobů (dále jen „CEVH“) vedené Ministerstvem obrany se zapisují údaje o vlastnících válečných hrobů. Těmi jsou v případě pietních míst (kenotafů či pietních míst – hrobových zařízení) vlastníci takových hrobových zařízení. Pokud je jejich vlastníkem fyzická osoba, do CEVH se do pole „Vlastník“ zapisuje text „soukromý vlastník hrobového zařízení“. Konkrétní osobní údaje vlastníka nebudou do CEVH zanášeny a nadále zůstávají přístupné ve stejném rozsahu jako dosud (tj. např. provozovateli příslušného pohřebiště). Z důvodu odlišení od ostatních pietních míst je v CEVH zavedena kategorie „pietní místo – hrobové zařízení“. Jedním z údajů zapisovaných do CEVH je číslo hrobového místa, na kterém se válečný hrob nachází. Údaj se uvádí do pole „Pomocná evidence“.